

Д. Ю. Калініченко,

к. т. н., Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3689-3467>

В. М. Бардась,

к. е. н., Громадська організація "Європейський аналітичний центр", м. Луцьк

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1211-2494>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.13.114

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ МІНЕРАЛЬНО-СИРОВИННОЇ БАЗИ В УКРАЇНІ: ІНСТИТУЦІЙНІ РОЗРИВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

D. Kalinichenko,

PhD in Technical Sciences, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

V. Bardas,

PhD in Economics, Public Organization "European Analytical Centre", Lutsk

FINANCIAL AND INVESTMENT SUPPORT FOR THE REPRODUCTION OF THE MINERAL
RESOURCE BASE IN UKRAINE: INSTITUTIONAL GAPS AND PROSPECTS

Обґрунтовано, що в умовах масштабного освоєння запасів надр вагомого значення набуває формування сучасного інструментарію фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази, щоб активізувати геологорозвідувальну діяльність, модернізувати техніко-технологічну базу геологорозвідки, результативніше залучати угосподарський обіг вторинну мінеральну сировину і тим самим забезпечувати економію великої кількості складових мінерально-сировинного потенціалу. Встановлено, що внаслідок наявності численних інституційних розривів у вітчизняному законодавстві, яке регламентує процеси надрокористування, та недостатнього обсягу інвестицій у відтворення мінерально-сировинної бази спостерігається підвищення рівня дефіцитності окремих видів мінеральної сировини, що негативним чином впливає на рівень господарської самодостатності країни. Виявлено, що зменшення обсягів фінансування геологорозвідувальних робіт та реформатування регуляторного механізму платності господарського освоєння надр з метою видобутку корисних копалин створило вакуум фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази. Доведено, що встановлення збалансованих ставок рентної плати за користування надрами має важливе значення як для еквівалентного перерозподілу мінерально-сировинної ренти, активізації діяльності геологорозвідувальної галузі та сектору гірничо-видобувних підприємств, так і для наповнення публічних фінансових фондів і формування фондів відтворення мінерально-сировинної бази у бюджетах різного таксономічного рівня. Виявлено, що значною мірою вирі-

шення проблеми усунення інституційних розривів у фінансово-інвестиційному забезпеченні відтворення мінерально-сировинної бази може бути вирішеним через результативніше використання рентної плати за користування надрами, котра концентрується у публічних бюджетах. Обґрунтовано, що необхідно усунути інституційні розриви щодо нарощення обсягів публічного фінансування процесів відтворення мінерально-сировинної бази через акумуляцію частини рентної плати за користування надрами у спеціальних фондах бюджетів різного таксономічного рівня, цільовим призначенням котрих має стати фінансування геологорозвідувальних робіт.

It is substantiated that in the context of large-scale development of subsoil reserves, it is of great importance to form modern tools for financial and investment support for the reproduction of the mineral resource base in order to intensify geological exploration activities, modernise the technical and technological base of geological exploration, more effectively involve secondary mineral raw materials in economic circulation and thereby ensure savings in a large number of components of the mineral resource potential. It is established that due to numerous institutional gaps in the national legislation regulating the processes of subsoil use and insufficient investment in the reproduction of the mineral resource base, there is an increase in the level of shortage of certain types of mineral raw materials, which negatively affects the level of economic self-sufficiency of the country. It is found that the reduction in the volume of financing of geological exploration and the reformatting of the regulatory mechanism for payment for economic development of subsoil for the purpose of mining has created a vacuum in the financial and investment support for the reproduction of the mineral resource base. It is proved that the establishment of balanced rates of rent for the use of subsoil is important both for the equivalent redistribution of mineral rent, intensification of the activities of the geological exploration industry and the sector of mining enterprises, and for filling public financial funds and formation of funds for the reproduction of the mineral resource base in the budgets of different taxonomic levels. It is found that the problem of eliminating institutional gaps in the financial and investment support for the reproduction of the mineral resource base can be largely solved through more efficient use of rent for the use of subsoil, which is concentrated in public budgets. It is substantiated that it is necessary to eliminate institutional gaps in increasing the volume of public financing of the processes of reproduction of the mineral resource base through the accumulation of a part of the rent for the use of subsoil in special funds of budgets of different taxonomic levels, the purpose of which should be to finance geological exploration.

Ключові слова: фінансово-інвестиційне забезпечення, мінерально-сировинна база, надрокористування, корисні копалини, вуглеводнева сировина, рентна плата за користування надрами, публічні бюджети.

Key words: financial and investment support, mineral resource base, subsoil use, minerals, hydrocarbon raw materials, rent for subsoil use, public budgets.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В Україні протягом останніх десятиліть сформувалася структура господарського комплексу, яка потребує значної кількості мінеральної сировини. У нашій країні є великі запаси корисних копалин, котрі виступають ресурсною базою виробництва значного спектра видів промислової продукції. Водночас важливого значення в умовах масштабного освоєння запасів надр набуває формування сучасного інструментарію фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази, щоб результативніше залучати у господарський обіг вторинну мінеральну сировину і тим самим забезпечувати економію великої кількості складових мінерально-сиро-

винного потенціалу. Паралельно складною проблемою виступає урізноманітнення джерел фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази у зв'язку з обмеженими бюджетними можливостями та низькою мотивацією надрокористувачів фінансувати проекти реінжинірингу мінеральних відходів. В останні роки до Зведеного бюджету України надходить в середньому 40 млрд грн рентної плати за користування надрами, яка концентрується у загальних фондах публічних бюджетів різного таксономічного рівня і не має цільової прив'язки стосовно фінансування проєктів відтворення мінерально-сировинної бази. Все це у підсумку консервує дефіцит фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінеральної сировини і зберігає високий рівень ресурсомісткості функціонування комплексу галузей матеріального виробництва.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Актуальність проблеми підвищення результативності відтворення мінерально-сировинної бази піднімається у вітчизняній науковій літературі вже тривалий період. Це пов'язано як з продовженням вуглеводного тренду у високорозвинених країнах, в першу чергу у США [3], вагомістю мінеральних ресурсів у соціально-економічному розвитку національного господарства, так і зі зміцненням господарської самодостатності країни і зменшення рівня залежності від імпорту мінеральних палив. І.Мартиненко констатує, що мінерально-сировинна база — це сукупність розвіданих і попередньо оцінених запасів корисних копалин і супутніх компонентів, які можуть бути застосовані в галузях економіки. Мінерально-сировинний комплекс України на початку дев'яностих років минулого століття забезпечував 23-25% її валового національного продукту. З добуванням та використанням корисних копалин пов'язано 48% промислового потенціалу держави і до 20% її трудових ресурсів. Ці показники наближаються до показників розвинутих країн з потужною гірничодобувною промисловістю, де зосереджено від 20 до 40% загальних інвестицій [5]. Водночас великі масштаби освоєння мінерально-сировинної бази не супроводжуються достатніми обсягами фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення даної бази. Внаслідок цього в Україні виник дефіцит окремих видів мінеральної сировини, що знизило рівень господарської самодостатності країни. Прикметною рисою став імпорт мінеральних палив і відповідно залежність від країн, які роками вороже ставилися до України.

В.Міщенко у свій час стверджував, що мінеральні ресурси були, є і залишаються в оглядовій перспективі однією з базових підвалин економіки України. Водночас вони уособлюють її структурні дисбаланси і подальша мінерально-сировинна політика в цьому плані потребує більш зважених підходів [6, с. 8]. Повільне впровадження сучасних технологічних процесів у сферах матеріального виробництва зберігає високу потребу у різноманітних корисних копалинах, в першу чергу у вуглеводневій сировині. Останні тренди у глобальному економічному просторі детермінують необхідність активізації процесів господарського освоєння мінерально-сировинного потенціалу, щоб усунути синдром залежності від імпорту мінеральної сировини, особливо з країн східної деспотії.

Освоєння надр також є дуже важливим з огляду на те, що розширення масштабів видобутку корисних копалин має вагоме значення в частині нарощення надходжень рентної плати за користування надрами до Зведеного бюджету України. В.Валігура та В.Сідляр зазначають, що при встановленні тарифів рентної плати за користування надрами передусім доцільно враховувати значну енергозалежність України. Зрозуміло, що на період воєнного стану необхідно вжити всіх можливих заходів щодо запобігання дефіциту й стримування зростання цін на енергоносії, що відбувається через повномасштабне російське вторгнення в Україну. Зокрема, це стосується рентної плати за видобуток вуглеводнів. У післявоєнній економіці варто забезпечити, аби механізм плати за користування надрами для видобутку корис-

них копалин, з одного боку, передбачав ефективне вилучення надприбутку від підприємств, котрі провадять таку діяльність на території України, а з другого — сприяв припливу інвестицій у цю сферу. Тому нормативи рентної плати за використання надр для видобутку корисних копалин повинні враховувати світові тренди на сировинних ринках і рівень рентабельності підприємств гірничодобувної промисловості [1, с. 75]. Тому встановлення збалансованих ставок рентної плати за користування надрами має важливе значення як для еквівалентного перерозподілу мінерально-сировинної ренти і активізації діяльності геологорозвідувальної галузі та сектору гірничо-видобувних підприємств, так і для наповнення публічних бюджетів і формування фондів відтворення мінерально-сировинної бази. Рентна плата за користування надрами виступає вагомим чинником нарощення обсягів фінансово-інвестиційного забезпечення як з огляду на формування публічних фондів фінансування процесів відтворення мінерально-сировинної бази, так і з огляду на необхідність підвищення інвестиційної привабливості освоєння родовищ корисних копалин.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є виявлення інституційних розривів та обґрунтування перспектив фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази на основі встановлення взаємозв'язку між величиною публічних видатків на відтворення мінерально-сировинної бази та надходженнями рентної плати за користування надрами до Зведеного бюджету України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відтворення мінерально-сировинної бази в умовах російської збройної агресії, формування нової геополітичної конфігурації, трансформації світового ринку корисних копалин виступає для України ключовою детермінантою зміцнення господарської самодостатності та економічної безпеки. Належність України до однієї з найбільш багатих за ресурсами надр країн світу стала в роки незалежності чи не найбільш поширеним слоганом як політиків, так і багатьох фахівців. Однак на цей час ми маємо негативне співвідношення експорту/імпорту як за вартісними, так і за абсолютними (натуральними) показниками, що значною мірою дезавуює тезу про ресурсну унікальність України [6, с. 8]. Значною мірою така ситуація зумовлена тим, що в останні десятиліття на державному рівні не були реалізовані пріоритети здійснення геологорозвідувальних робіт, освоєння додаткових родовищ корисних копалин, в першу чергу вуглеводневої сировини, розбудови інфраструктури утилізації відходів гірничо-рудних виробництв.

Водночас, необхідно враховувати той факт, що станом на зараз внаслідок пандемії COVID-19 та війни в Україні зросла потреба у вітчизняних мінерально-сировинних ресурсах. Це призвело до стимулювання розвитку вітчизняного видобутку, що, в свою чергу, сприяло збільшенню видатків на відтворення мінерально-сировинної бази. Одним із вагомих чинників подолання кризового становища в економіці України є належне забезпечення потреб економіки в мінерально-сировинних

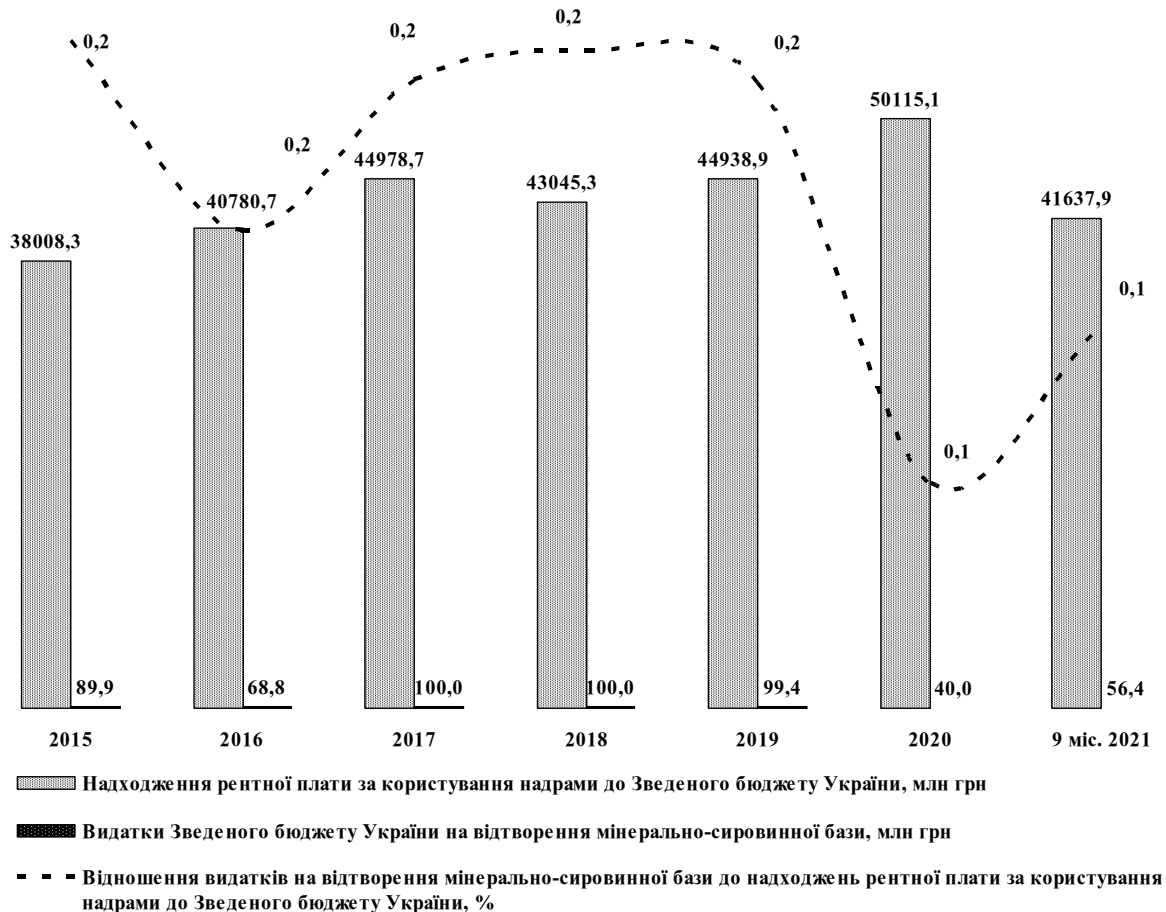

Рис. 1. Надходження рентної плати за користування надрами до Зведеного бюджету України та публічні видатки на відтворення мінерально-сировинної бази

Джерело: розраховано за даними Державної казначейської служби України.

ресурсах та ефективно їх використання. Саме з цією метою була затверджена Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року. Передбачається, що обсяг загального фінансування Програми становитиме 189053,99 млн грн, з них: коштів державного бюджету — 26119,13 млн грн; інших джерел фінансування — 162934,86 млн грн; у тому числі: перший етап виконання Програми (2011—2012 роки) відповідно — 1730,42 млн грн і 10689,7 млн грн; другий етап виконання Програми (2013—2020 роки) відповідно — 8952,04 млн грн і 55882,62 млн грн; третій етап виконання Програми (2021—2030 роки) відповідно — 15436,67 млн грн і 96362,54 млн грн [4]. Тобто кошти публічних бюджетів становили меншу половину запланованих сум фінансування відтворення мінерально-сировинної бази. Кошти публічних бюджетів мали б доповнюватися коштами приватного сектора через реалізацію угод публічно-приватного партнерства, виходячи з передових лекал іноземної практики. Водночас наявність інституційних розривів між потребою встановлення партнерських відносин між державою і приватним бізнесом та існуючим законодавством, яке регламентує угоди державно-приватного партнерства, гальмувало інвестиційні потоки у сектор геологорозвідки та сектор гірничо-видобувних підприємств.

На першому етапі Програма виявилася "непрацюючою", що негативно вплинуло на стабільний розвиток

геологічної галузі. Тому виникла необхідність у внесенні змін до цього документа, які зумовлені: реструктуризацією галузі; зменшенням обсягів фінансування геологорозвідувальних робіт; необхідністю перегляду першочергових напрямів та об'єктів досліджень; невідкладною потребою вдосконалення фінансування Програми [2, с. 3]. Зменшення обсягів фінансування геологорозвідувальних робіт та переформатування регуляторного механізму платності господарського освоєння надр з метою видобутку корисних копалин створило вакуум фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази. У результаті дефіцит мінерально-сировинних ресурсів, в першу чергу вуглеводневої сировини, за консервував недостатній рівень залучення інвестицій в освоєння нових родовищ корисних копалин.

Значною мірою вирішення проблеми усунення інституційних розривів у фінансово-інвестиційному забезпеченні відтворення мінерально-сировинної бази може бути вирішеним через результативніше використання рентної плати за користування надрами, котра концентрується у публічних бюджетах. Надходження рентної плати за користування надрами до Зведеного бюджету України в період з 2015 по 2021 рік відображало тренд до зростання. Оскільки показник 2021 року доступний лише за перші 9 місяців, то можемо також констатувати факт, що відбулося зростання в цілому за 12 місяців аналізованого року (рис. 1).

Показник надходження рентної плати за користування надрами до Зведеного бюджету України в 2015 році становив 38008,3 млн грн (найменше значення протягом аналізованого періоду), у 2016 році — 40780,7 млн грн, у 2017 році — 44978,7 млн грн, у 2018 році — 43045,3 млн грн, у 2019 році — 44938,9 млн грн, у 2020 році — 50115,1 млн грн (найбільше значення протягом аналізованого періоду), у 2021 році (9 місяців) — 41637,9 млн грн. Показник надходження рентної плати за користування надрами до Зведеного бюджету України в 2021 році (9 місяців) порівняно з 2015 роком зріс на 3629,6 млн грн або у 1,095 рази.

Тобто у 2015—2021 роках суми надходжень рентної плати за користування надрами до Зведеного бюджету України коливалися в інтервалі 38—50 млрд грн. Тобто у публічних бюджетах концентрувався значний фінансовий ресурс, акумульований внаслідок освоєння надр. Водночас надходження даного фінансового інструменту до загальних фондів публічних бюджетів не давало можливість нарощувати обсяги бюджетного фінансування розвитку геологорозвідувальної галузі, що не дало змогу розширити масштаби видобутку корисних копалин і зменшити потребу в непродуктивному сировинному імпорті.

Протягом 2015—2021 років спостерігалось значне зростання світових цін на такі мінерально-сировинні ресурси, як нафта, газ, залізна руда, сталь, алюміній та інші. Це призвело до зростання доходів від експорту цих ресурсів з України, що, в свою чергу, сприяло зростанню надходжень рентної плати. В Україні протягом 2015—2021 років також спостерігалось збільшення обсягів видобутку деяких мінерально-сировинних ресурсів, таких як нафта, газ, залізна руда, що також сприяло зростанню надходжень рентної плати. В свою чергу Уряд України протягом 2015—2021 років неодноразово підвищував ставки рентної плати за користування надрами, а це також сприяло зростанню надходжень до публічних бюджетів. Уряд України також вжив ряд заходів для покращення адміністрування рентних платежів, таких як посилення контролю за видобутком корисних копалин та впровадження електронних систем декларування та сплати рентної плати [2].

Свідченням відсутності результативного механізму фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази виступають символічні суми бюджетного фінансування відтворення мінерально-сировинної бази. Видатки Зведеного бюджету України на відтворення мінерально-сировинної бази в період з 2015 по 2018 рік щорічно зростали. З 2019 року відбулося зниження. У 2021 році знову відновився тренд до зростання. Так у 2015 році даний показник становив 89,9 млн грн, у 2016 році — 68,8 млн грн, у 2017 році і 2018 році по 100,0 млн грн відповідно (найбільше значення протягом аналізованого періоду), у 2019 році — 99,4 млн грн, у 2020 році — 40,0 млн грн (найменше значення протягом аналізованого періоду), у 2021 році (за 9 місяців) — 56,4 млн грн. Видатки Зведеного бюджету України на відтворення мінерально-сировинної бази у 2021 році (за 9 місяців) порівняно з 2015 роком знизилися на 33,5 млн грн або у 1,59 рази.

Основним резервом нарощення сум публічного фінансування відтворення мінерально-сировинної бази

виступає рентна плата за користування надрами за умови її концентрації у спеціальних фондах бюджетів різного таксономічного рівня. Відношення видатків на відтворення мінерально-сировинної бази до надходжень рентної плати за користування надрами до Зведеного бюджету України протягом аналізованого періоду відображало хвилястий тренд з точками падіння у 2016 та 2020 роках. Так у 2015 році даний показник становив 0,24%, у 2016 році — 0,17%, у 2017 році — 0,22%, у 2018 році — 0,23%, у 2019 році — 0,22%, у 2020 році — 0,08% (найменше значення протягом аналізованого періоду), за 9 місяців 2021 року — 0,14%. Відношення видатків на відтворення мінерально-сировинної бази до надходжень рентної плати за користування надрами до Зведеного бюджету України у 2021 році (9 місяців) порівняно з 2015 роком знизилися на 0,1% або у 1,71 рази.

Зниження видатків Зведеного бюджету України на відтворення мінерально-сировинної бази в 2020 році можна пояснити низкою причин. У 2020 році Україна пережила економічний спад викликаний світовою пандемією коронавірусу, що призвело до скорочення доходів бюджету. Це, в свою чергу, спричинило скорочення видатків на всі сфери, включаючи відтворення мінерально-сировинної бази [7]. Уряд України в 2020 році змінив пріоритети державної політики, зосередившись на інших сферах, таких як інфраструктура, освіта та охорона здоров'я. У 2021 році розпочалася підготовка до реалізації ряду нових інвестиційних проектів у сфері відтворення мінерально-сировинної бази, і тому відновився тренд до зростання цих видатків.

В умовах воєнного часу, коли актуалізується проблема нарощення обсягів видобутку корисних копалин для зміцнення енергетичної самодостатності країни та збільшення ресурсної бази гірничо-металургічного та паливно-енергетичного комплексів, виникає гостра необхідність у зростанні на порядки сум фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази.

В першу чергу необхідно усунути інституційні розриви щодо нарощення обсягів публічного фінансування процесів відтворення мінерально-сировинної бази через акумуляцію частини рентної плати за користування надрами у спеціальних фондах бюджетів різного таксономічного рівня, цільовим призначенням котрих має стати фінансування геологорозвідувальних робіт. Також наявність таких спеціальних фондів у публічних бюджетах різного таксономічного рівня створює фінансово-інвестиційне підґрунтя державного партнера, котрий буде вступати у партнерські відносини з суб'єктами приватного підприємництва для прискорення процесів здійснення геологорозвідувальних робіт з метою виявлення потенційно привабливих для освоєння родовищ корисних копалин, які користуються підвищеним попитом на світових ринках мінерально-сировинних ресурсів і виступають ресурсною базою розвитку базових галузей національного господарства.

Необхідно активніше залучати транснаціональні корпорації, котрі відзначаються високим рівнем концентрації інвестиційного потенціалу, до фінансування всього ланцюга процесів освоєння надр з метою видобутку корисних копалин на основі реалізації угод про розподіл продукції. Такі корпорації володіють сучасним

техніко-технологічним потенціалом, що дає можливість проводити геологорозвідувальні роботи у важкодоступних місцях та забезпечувати високу результативність відтворення мінерально-сировинної бази.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розвиток сфери матеріального виробництва та об'єктів виробничої інфраструктури в національному господарстві України потребує нарощення обсягів мінерально-сировинних ресурсів, котрі залучаються у відтворювальний процес названих секторів економіки країни. Необхідною передумовою нарощення масштабів надрокористування виступає розширення ареалу відтворення мінерально-сировинної бази через активізацію процесів геологорозвідки, реінжинірингу техногенних родовищ та впровадження сучасних методів видобутку відповідних корисних копалин. На даний момент надто мляво відбуваються процеси фінансування процесів відтворення мінерально-сировинної бази в Україні у зв'язку з обмеженими бюджетними можливостями та низькою мотивацією надрокористувачів фінансувати проекти відтворення мінеральної сировини за рахунок внутрішніх джерел та позикових ресурсів. Значним резервом нарощення обсягів фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази виступає концентрація частини рентної плати за користування надрами у спеціальних фондах публічних бюджетів різного таксономічного рівня. Доцільним є також встановлення партнерських відносин між державою та суб'єктами приватного підприємництва в частині відтворення мінерально-сировинної бази через усунення інституційних розривів у вітчизняному законодавстві, котре регламентує партнерські відносини у галузі надрокористування.

Література:

1. Валігура В.А., Сідляр В.В. Фіскально-регулююча роль рентної плати в Україні. Наукові праці НДФІ. 2022. № 2 (99). С. 66—78.
2. Василенко А.П. Мінерально-сировинна база України. Стаття 2. Стан мінерально-сировинної бази металічних корисних копалин України та основні напрями геологорозвідувальних робіт. Мінеральні ресурси України. 2014. № 3. С. 3—8.
3. Голян В.А., Коробка Р.В., Бардась В.М. Інвестиційне забезпечення видобутку вуглеводневої сировини в США: основні тренди, енергетичні альтернативи та екологічні детермінанти. Бізнес Інформ. 2024. № 1. С. 70—80.
4. Закон України "Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року". [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3268-17#Text>.
5. Мартиненко І.І. Мінерально-сировинна база — шлях економічного зростання держави. [Електронний ресурс]. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/134304/12-Martynenko.pdf?sequence=1>.
6. Міщенко В.С. "Голландська хвороба" на українському ґрунті (до економічної оцінки мінерально-сировинної бази). Економіст. 2010. № 12. С. 8—10.

7. Савіцька С.І., Фугело П.М. Аналіз впливу пандемії коронавірусу на надходження до державного бюджету України. Modern Economics. 2020. № 21 (2020). С. 187—191.

References:

1. Valihura, V.A. and Sidliar, V.V. (2022), "The fiscal and regulatory role of rent in Ukraine", *Naukovi pratsi NDFI*, vol. 2 (99), pp. 66—78.
2. Vasilenko, A.P. (2014), "Mineral and raw material base of Ukraine. Article 2. The state of the mineral and raw material base of metallic minerals of Ukraine and the main directions of geological exploration work", *Mineral'ni resursy Ukrainy*, vol. 3, pp. 3—8.
3. Holian, V.A., Korobka, R.V. and Bardas', V.M. (2024), "Investment support for the extraction of hydrocarbon raw materials in the USA: main trends, energy alternatives and environmental determinants", *Biznes Inform*, vol. 1. С. 70—80.
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "On Ratification of the Nationwide Mineral Resources Base Development Program of Ukraine for the Period until the Year 2030", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3268-17#Text> (Accessed 05 June 2024).
5. Martynenko, I.I. (2007), "The mineral and raw material base is the way of economic growth of the state", available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/134304/12-Martynenko.pdf?sequence=1> (Accessed 05 June 2024).
6. Mischenko, V.S. (2010), "Dutch disease" on Ukrainian soil (before the economic evaluation of the mineral and raw material base)", *Ekonomist*, vol. 12, pp. 8—10.
7. Savits'ka, S.I. and Fuhelo, P.M. (2020), "Analysis of the impact of the coronavirus pandemic on revenues to the state budget of Ukraine", *Modern Economics*, vol. 21 (2020), pp. 187—191.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2024 р.

<https://nauka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б») Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663